
II. tečaj
1849.

V četrtek 22. listopada.

21. list
II. polovice.

Preveržena misel.

(Poslovenjena pesem českiga naroda.)

Hodila mamica,
Hodila je po loki,
Nosila sinčeka
Na svoji levi roki.

O sinček, sinček moj!
Kaj s tabo čem storiti?
Al naj te utopim?
Al mi te je zgojiti?*)

O mila mamica!
Oh tega ne storite;
Zgojite me lepó,
Na vojsko me pošljite.

Od kralja bódete
Pohvalo zadobili,
Vojšaka godniga
Da mû ste izredili.

Pri priči sinčeka
Se mati smilovala,
Zgojila ga lepó,
In ni ga vodi dala.

Ne mašuj se.

(Povést.)

Ko Francozi v glavno špansko mesto Madrid privihrijo, je bil med njimi tudi mlad Španec. Kar plane s cerkvenih stopnjic prebleda ženska pred Španca in zavpije: „Moj brat, moj Alfonz!“ Mladi španski vojak ji skoči naproti, jo na svoje persa pritisne, goreče objame in po svojim očetu vpraša. „Le pojdi,

---

*) Z gojiti, zrediti.

da jih vidiš“ — odreče in si solze otira. — „Tudi jaz se moram jokati, pravi Alfonz. Kako sladke so solze, ktere veselje preliva!“ — „Kaj govoriš od veselja, zavpije špansko dekle! pojdi z menoj . . .“ in ga prime za roko.

Brat. Kam me pelješ?

Sestra. K najnimu očetu.

Brat. Kjé pa so? saj to ni pot, ktera k njih stanišu pelje.

Sestra. K njih stanišu? — Oh brat! najniga očeta ni več.

Brat. Ali je mogoče? zakriči mladeneč. Kdo bi mogel mojiga stariga očeta iz svojiga pregnati? Oj, govôri sestra moja!“

Sestra. Brezserčniki, divjaki so to storili.

Brat. Povej, kje so oče? Te zarotim pri Bogu.

Sestra. Na vélikim tergu, pojdi! —

Obadva hitita in prideta na véliki terg. Tam ležijo še trupla, ktera so keršanski nasprotniki prevzeto vmorili. Dekle mu pokaže kopico zaklanih, kteri so nepokopani nespodobno ležali, ter reče: „Tukaj so najin oče. Mašuj se za njih!“ in mu imenuje gerdiga morivca. Alfonz stoji kot okamnjen. Potem oberne svoj pogled proti nebesam, za moč maševanja prositi. Sestra je tudi klečala poleg razmesarjeniga očetoviga trupla. Nato zavpije: „Poglej jih!“ Vojak pade čez truplo, ga poljubi, pritisne merzle ustnice svojiga očeta na lice, vstane, in meč je blisketal v njegovi roki. „Sestra! varuj truplo, jaz hitim, se nad morivcam maševat!“ Mladi vojak ni bil več človek, ampak oroslan, kteri kervi z gorečo žejo iše, zakaj on vidi truplo svojiga po nečloveško vmorjeniga očeta.

Vojaki pa ga zaderžijo. En častnik ga misli pomiriti in ga milo pregovarja, da naj pozabi, kar se je zgodilo. „Nesrečni! zavpije razdraženi, ali bi se Vi za svojiga očeta ne maševali? Poglejte truplo mojiga očeta!“ Pade na kolena pred zapovednika, zagradi njegove roke, jih poljubi, prosi in hoče od njega maševanje za milost in kerv svojiga sovražnika za dobroto. Ali njegove prošnje ne obveljajo. „Če mo-

rivca ne osmertim, zažene naglas, sam sebi življenje vzamem!“

Ta hrup zaslišati, pripeha duhoven njegoviga naroda k njemu. Serčen se mu bliža, kričaje: Si ti kristjan, Alfonz? — Obdivjani mladeneč poslušne in reče: „Sim sim; ampak za očeta se hočem maševati.“ — Na to mu duhoven križ pokaže, rekoč: „Tedad pogazi ga z nogami, zakaj on, ki na njem visi, je vmerl tudi nam v poduk, da moramo sovražnikom odpustiti!“

Molcé mu Alfonz mertviga očeta pokaže. Duhoven vgane njegove misli in hitro povzame: „Tudi morivcu svojiga očeta moramo odpustiti!“ — Odmaje Alfonz. Ali častitljiv duhoven mu k nogam pade in vpije z povzdignjenim križem. Predin za morivcam vdereš, moraš popred čez me, gospodoviga služabnika, planiti; moraš čez ta križ stopiti, kteriga je tvoj oče pri zadnjim dihleju poljubil. Presunejo ga te besede. Vzdigne potem stariga duhovna, pritisne križ na svoja usta, se bogaboječimu duhovnu v naročje spusti, ga objame, in goli meč mu iz desnice pade.

Sovražniku enači maševanje te; —
Odpusti mu, glej, to povikša te čez vse.

Ant. Navratil.

Življenje imenitnih Slovanov.

Knez Lazar.

Lazar je bil zadnji kralj serbski, oženjen z Milico, hčerjo Juga Bogdana, serbskiga junaka. Milost, zmernost, serčnost, pobožnost so bile lepe lastnosti tega imenitniga moža. Serbski narod ga je ljubil kot očeta. Za kralja so ga venčali, ali on je bil tako malo časti lakomen, da se je vedno le kneza imenoval. Deset let je imel s Turki mir. Leta 1386 pa da turški cesar Murat I. pri mestu „Konja“ v Azii veliko serbskim vojšakam zavolj majhine pregrehe glave odsekati. V imenu razžaljeniga serbskiga naroda je Lazar prisiljen Muratu vojsko napovedati. *)

Lazar nažge léta 1387 s pomočjo Bosnjakov Turke tako, da jih dvajset tisuč mertvih obleži.

*) Poglej Hamer—Purgstalovo zgodovino ozmanskiga cesarstva str. 170.

Nesrečna pa je bila za Lazarja in ves serbski narod bitva na Kosovim polju. — Lazarjeva zeta Miloš Obilić in Vuk Branković sta se bila pred to nesrečno bitvo razperla. Branković sklene prevelike togote na Kosovim polju vojsko Turkù izdati. To ostudno hudobijo pa priti-kuje vpricho Lazarja natihoma Obiliću. — Zvečer pred vojsko si je napival žalostni Lazar s svojimi vojvodi zdravice. „Izpij mi na zdravje čašo — veli Milošu — če si tudi izdajavstva obdolžen!“ — „Hvala ti — odgovori Miloš Obilić — izdajavec ti pri kolenih sedi; jutri bomo vidili, kdo je vérin, kdo nevérin.“

Drugi dan se začne na Kosovim polju, neizrečeno veliki planjavi Srbije, strašna vojska. Že turškò desno krilo omahuje. Zdaj pa se umakne nevernim Turkam nezvesti Branković. Strašan boj se vname. Glava pri glavi leži na ruđečih s kervjo zalitih tleh. Zdaj šine kakor divji ris izmed izdanih Serbov Miloš Obilić med Turke. S samim turškim cesarjem želi govoriti, ker pravi, da mu ima nekaj posebniga povedati. Murat mu dovoli priti. Obilić se pripogne, kakor da bi hotel po turški šegi cesarju nogo poljubiti. Tačas ga pa potegne s konja, in mu nož v persa zasadi. Cesarjeve straže padejo čez Obilića. Ali jakih rok in urnih nog jih več okoli sebe zmlati, in jim trikrat uteče. Pa še predin do svojiga berzniga konjička dospe, ki ga je bil pri vodi privezal, ga Turki dotekò in sosekajo.

Izdani Serbi se bojujejo po oroslansko. Lažnjivi glas pa, da je tudi njih pomočnik Provič orožje proti njim obernil, prestraši serbsko vojsko tako, da se v beg spusti. Junaški Lazar to viditi skoči kot blisk na konju pred begeče, in jih s krepkim glasam vstavi. Na konju pred njimi jih pelje še enkrat nad Turke ki jih seka da je joj. Kar se zgrudi pod njim konj vstreljen. Šine nazaj po drugiga.

Ker ga pa Serbi spred oči zgubé, mislijo, da je vbit ali vjet. Vnovič pobegnejo. Lazar šine na novim konju drugič pred-nje. Ali Serbi ga v homatii in hrupu ne vidijo, ne čujejo — in le bežé. Turki za njimi. Lazarju se konj spotakne, — Lazar pade Turkam v roke.

Pritirajo ga v šotor vmirajočiga Murata. Ta mu vkaže mahom glavo odsekati, da bi pred svojo smertjo tudi smert svojiga sovražnika vidil. Lazar pa viditi v šotoru mertviga Obilića in zvediti vzrok smerti tega, ki ga je izdajavca mislil, je dó solz ganjen. Z veseljem glavo pada, ker tudi Murata, sovražnika serbskiga naroda, v smertnih težavah vidi.

Turki so nato nesrečno Srbijo v svojo oblast dobili. Lazarjevo truplo so Serbi, kakor je govorica, še le dva leta potem vsled neke prikazni na Kosovim polju izkopali. Odnese ga v cerkev Ravanico v Serbii, nato pa v Verdnik v Sremu. — Serbi časté verliga in junaškiga kralja, ki je svojo domovino tako goreče ljubil, kakor svetnika. Vsako leto 15. junija priroma neizrečena množica romarjev v cerkev nepozábljivimu Lazarju posvečeno. — Na posled še pristavim, da je Lazarjevo življenje različno popisano. Jaz sim se deržal popisov, ki se mi naj bolj verjetni vidijo.

J. Navratil.

Kratek popis sveta. *)

Kdo rad ne posluša in bere, kaj se kaj po svetu godí? Če pa človek kaj posebniga zvé, in ne ve, v kateri deželi da leži mesto, v katerim delu sveta tista dežela, kjer se je kaj imenitniga zgodilo, jelite, da mu težko dé? Da se ne bode tudi našim bravcam taka godila, jim hočemo ob kratkim svet popisati. Mislimo, da jih bode to prav veselilo, in da si bodejo vse pridno zapazili. Zavoljo novih bravcov bomo nekaj maliga ponovili, kar je poprejšnjim že znano, ali so pa morebiti že tudi pozabili.

Svet imenujemo z eno besedo vse, kar je Bog v šestih dneh vstvaril.: zemljo, solnce, luno, zvezde i. t. d.

Zemlja je ta del sveta, na katerim mi prebivamo, Zemlja je okrogla kot krogla, naj se nam ravno plošata vidi.

Vsa suha zemlja se razdeli v pet delov na dveh polovicah. Na eni polovici so Azija, Afrika in Evropa, ki se

*) Po knjigi, Blaže ino Nežica, za slovensko mladost neprecenljiv i.

stari svet imenujejo; na eni pa Amerika in Avstralija, ki jima pravimo novi svet, za kteriga še le nekaj tri sto let vemo.

I. Azija.

Azija, naj stareji znani svet, kjer so bili prvi starši in tudi Kristus rojen, nam proti jutru leži, in se na Rusovskim Evrope derži. Tam je sveta ali obljubljen dežela Palestina, Arabija, Perzija, Indija in Kitajsko kraljestvo. Tam so velike reke: Evfrat, Tiger, Jordan i. t. d.; — svete gore: Ararat, Sinaj, Libanon i. t. d. — mesta: Jeruzalem, Betlehem, Damašk i. t. d. Veliko starih mest je razsutih, da se kraj ne pozna, kjer so stale, p: *) Babilon, Ninive i. t. d. Ljudje so zagorele, perstene barve, malokaj pridni, kraji slabo obdelani, ne prezdravi, pušave velike. Zverine je veliko, p: oroslanov, risov, hien, slonov i, t. d. Tudi strašno velike in strupne kače.

(Dalje sledi.)

Drobtinice iz slovenske slovnice.

Približevaje se ilirskemu narečju moramo naj pred malo po malo z oblikami začeti. Pri tem delu pa naj bi se po naši misli teh pravil deržali:

Ilirske oblike, ki so na slovenskim tukaj ali tam že v rabi, imajo prednost pred drugimi, toliko več, ako je ilirska oblika tudi staroslovanska. V rečeh pa, v kterih imajo vsi Slovenci še staroslovanske oblike, se morajo tudi Ilirci nam vклонiti, postavimo: bil, ležal, volil, ne bio, ležao, volio, kakor Ilirci pišejo. Malo po malo naj bi se pa tudi v slovenski govor pristojne ilirske besedice jemale.

Po zgornjih pravilah smo začeli tedaj v dvo- in višebrojnim imenovaniku in kazavniku srednjiga spola prilog s končnico imena pisati, postavim v dvobroju: (dva) rudeča lica, (dva) lepa imena, ker tako velik del Slovincov z Ilirci govori — namesto: (dve) rudeči lici, (dve)

*) p: pomeni „postavim.“

lepi imeni. V *višebroju*: rudeča lica, lepa imena, ker tako velik del Slovincov govori, ker je tako po ilirsko in staroslovansko — *namesto*: rudeče lica, lepe imena.

(Dalje sledí.)

Vraže ali prazne vere.

Pravijo: Vsak človek ima svojo zvezdo. — Gotovo, če si jo na popir zarisa, tode na nebu ne. In to bi le Bog nam zamogel povedati. Ker pa ni taka, tudi ljudje tega ne morejo vediti.

Če se ta zvezda vtrene človek vmerje. Da takrat, kadar se kaka zvezda vtrene, tudi kak človek vmerje, je gotovo; zakaj učeni so že zrajtali (zračunili), da na svetu v vsakim trenutku ali sekundi en človek vmerje, tedaj v eni minuti blizo 60 ljudi. Po tim takim se ve, da tudi v tisti sekundi, v kateri se zvezda vtrene, tudi en človek vmerje, če ravno pri nas ne. Svet je velik. (Drugo pot vam bom pa razjasnil, kaj da je to, ki pravijo, da se zvezda vtrene, in kako se more vediti, da v vsaki sekundi en človek na svetu vmerje.) Kdor zgoraj imenovano prazno vero terdi, gotovo tudi misli, da je zvezda na ravno tisti bolezni vmerla, kakor človek.

Če človek ime svoje zvezde vgane, tudi vmerje. — Beri spisek vsih zvezd, ki so nam znane, zato ne boš vmerl. Po tim takim bi nobeden zvezdogled čez eno leto ne živel.

Gvilielm U.

Kratkočasnica.

Pri neki železnici stojita dva moža, in z rudečim, na koncu dolge palice pripetim platnam migata. Ker rudeča barva nevarnost poméni, voznik hlaçon urno vstavi in stermeči ju vsi pričakujejo. Jaderno prispeta, se odkrijeta, prikloneta in — za milodar poprosita. Voznik ju brez plačila na voz vzame, kar ju je prav razveselilo. Ko pa voz na odmenjeni kraj priderdrá, ju vodja vozovlaka nekterim gospodam z rudečimi zavihali, ki so ravno blizo bili, iz-

roči, in jima tako v ječi za en mesec staniše brez plače preskerbí.

M. J.

Drobtinice.

— (Ljudje, ki zemljo jedo.) Učeni naravopisec in popotnik Humboldt piše, da je narajmal v Ameriki blizo vode „Orinoko“ ljudi, ki neki il jedo. „Otomaki“ pravijo tem ljudem

(Kako Turki merliče pokopavajo.) Turki ne zakopljejo merliča tako kot mi; ampak trugo po koncu postavijo, tako, da merlič proti Meki gleda, kjer Muhamed počiva.

Smešnica.

(Nekoliko z ilirsk, oblik.)

Mlad človek ogazi plesaje svoga prijatelja, ki tako tanjke noge imaše, ¹⁾ kot vilice. Ljuto se razserdi ogaženi i reče: Mar misliš, da sim jaz svoje noge ukral? ²⁾ — Ne mislim, odgovori uni; da si jih ukral, bi si bil barmem ³⁾ bolje izbral.

Majerjevi predpisi latinsko - in cirilsko-slavenski.

Naša šolska mladost je že spet nove, lične, sedajnim potrebam primerjene predpise dobila. Na svetlo jih je dal eden izmed naj učenejših, naj iskrenejših Slovincov — gospod *Matia Majar*, duhoven v Žabnicah na Koroškim. Tiskane so v Pragu 1849 s krasnimi latinsko in cirilsko-slavenskimi pismeni (čerkami) z lepim predgovorom, v katerim najdeš slovenska imena vsiga pisniga orodja. Zalih predpisov je devet, s predgovorom v enim zvezku. Cena 20 kr, srebra je gotovo nizka. Nadjamo se, da si jih bodo toraj vsi domorodni gg. učitelji omislili in naj pred sebe, potem pa iz lastniga nagiba tudi svoje učence kmalo tudi s posvečeno cirilico soznanili. Lahko bodo potlej ročno brali serbske in ruske knjige, in se teh slovenskimu naj bližnjiših narečij kaj kmalo naučili. V kratkim jim bo gladko teklo tudi branje bogate staroslovanšine, ki je vir in podstava vsih slovanških narečij. Vi pa, slovenski učenci, bistro glavice! jelite, da se bode te z veseljem učili pismen, s katerimi je sveti Ciril našim prededom prvič osrečivne nauke svete vere pisal? Obljubite enoglaso: Bomo. Predpise imajo na prodaj: v Marburgu *A. Fertinc*, v Celovcu *Sigmund*, v Ljubljani *Lerher*, v Terstu *Živic*, v Celju *Jeretin*, v Žabnicah (*Saifnitz*, *Post Tarvis*) izdatelj. — Ravno zvemo, da se g. *Majerjeva* nova slovenska slovnica v Ljubljani pri g. *Blazniku* že tiska.

1) imaše, je imel (tudi po starostovansko). — 2) ukral, namesto ukral del. — 3) barmem, vsaj.